

specifikace: Insolvenční správce má právo požadovat v rámci podané odpůrčí žaloby i plnění, které má povahu plnění nepeněžitého, s tím, že i k projednání tohoto žalobního požadavku je věcně příslušným krajský soud coby soud insolvenční.

§ 7a písm. b) zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon (IZ)

§ 159 odst. 1 písm. d) zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon (IZ)

§ 239 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon (IZ)

XY INS XY
101 VSPH 428/2020
59 ICm 4936/2016

USNESENÍ

Vrchní soud v Praze jako soud nadřízený rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Františka Kučery a soudců JUDr. Radky Šimkové a JUDr. Jiřího Goldsteina v právní věci žalobce: **I. správcovská a konkurzní, v. o. s.**, IČO: 26126788, se sídlem Pardubice, Sladkovského 67, insolvenčního správce dlužníka J. P., bytem XY, zastoupeného Mgr. Radkem Látem, advokátem se sídlem Pardubice, Smilova 547, proti žalované: **M. P.**, bytem XY, zastoupené Mgr. Gabrielem Šípem, advokátem se sídlem Kladno, Saskova 1962, **o neúčinnost právního úkonu**, vedené u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích pod sp. zn. 59 ICm 4936/2016, o určení věcné příslušnosti,

takto:

K projednání a rozhodnutí této věci jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobním návrhem podaným ke Krajskému soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích dne 30. prosince 2016 se žalobce proti žalované z důvodů v žalobě podrobně rozebraných domáhal určení, že kupní smlouva ze dne XY 2013, jejímž předmětem byl převod vlastnického práva k nemovitým věcem, a to pozemku evidovanému jako stavební parcela č. XY, zastavěná plocha a nádvoří, jehož součástí je budova č. p. XY, pozemku

evidovaného jako pozemková parcela č. XY, zahrada a pozemku evidovaného jako pozemková parcela č. XY - ostatní plocha, vše zapsáno v katastru nemovitostí na LV č. XY v obci a katastrálním území XY, u Katastrálního úřadu pro Pardubický kraj, katastrální pracoviště XY, je právním úkonem neúčinným. Dále požadoval, aby byla žalované uložena povinnost předmětné nemovitosti žalobci vydat do třiceti dnů od právní moci rozsudku.

Podáním ze dne 15. března 2018 navrhl žalobce změnu žalobního petitu s tím, že nadále kromě určení neúčinnosti kupní smlouvy ze dne XY 2013 žalobce též požadoval vydání nemovitostí, které byly předmětem převodu dle uvedené kupní smlouvy, „in eventum“ zaplacení finanční náhrady ve výši 5 100 000 Kč.

Rozsudkem ze dne 24. dubna 2019, č. j. 59 ICm 4936/2016-175, Krajský soud v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, určil, že kupní smlouva ze dne 12. prosince 2013 je právním úkonem neúčinným, a dále zamítl žalobu o uložení povinnosti žalované zaplatit na účet majetkové podstaty finanční částku 5.100.000 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.

Usnesením ze dne 18. prosince 2019, č. j. 102 VSPH 677/2019-200, Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Ve zrušujícím usnesení Vrchní soud v Praze krajskému soudu mj. vytkl, že zcela pominul, že žalobní petit vyplývající ze žaloby zní na určení neúčinnosti kupní smlouvy a současně na vydání nemovitých věcí žalobci, zatímco uložení povinnosti žalované „in eventum“ zaplatit 5,1 mil. Kč je žádáno až v podání žalobce ze dne 15. března 2018. Ačkoliv má toto podání povahu změny žaloby, krajský soud o něm nikterak nerozhodl. Předmětem řízení se tudíž takový nárok nestal, přesto o něm krajský soud napadeným rozsudkem rozhodl. Současně pak odvolací soud podotkl, že rozšíření žaloby v podání ze dne 15. března 2018 nelze hodnotit jako eventuální petit, když k rozhodnutí o nároku na vydání nemovitostí do majetkové podstaty není insolveční soud soudem věcně příslušným. V této části proto měla být dle odvolacího soudu věc postoupena věcně příslušnému okresnímu soudu, v jehož obvodu se sporné nemovitosti nacházejí.

Krajský soud v Praze – pobočka v Pardubicích věc poté předložil věc Vrchnímu soudu v Praze postupem dle ust. § 104a odst. 2 o. s. ř. k rozhodnutí o své věcné nepřislušnosti. Poukázal přitom na to, že s důvody, pro které věc nepatří do věcné příslušnosti insolvečního soudu, byli účastníci seznámeni dne 16. ledna 2020, kdy jim bylo doručeno usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. prosince 2019, č. j. 102 VSPH 677/2019-200.

Žalobce ani žalovaná se k odvolacím soudem nastolené otázce věcné nepříslušnosti Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, nevyjádřili.

Dle ust. § 7 IZ nestanoví-li tento zákon jinak, nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

Dle ust. § 11 odst. 1 věta první a druhá o. s. ř., řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení.

Dle ust. § 7a IZ krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně a) v insolvenčním řízení, b) v incidenčních sporech, c) ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla porušením povinnosti podat insolvenční návrh, d) ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu, a e) ve věcech vyplývajících z právních vztahů mezi dlužníkem a insolvenčním správcem týkajících se majetku patřícího do dlužnickovy majetkové podstaty.

Dle ust. § 159 odst. 1 písm. d) IZ patří mezi incidenční spory též spory na základě odpůrčí žaloby.

Dle ust. § 237 odst. 1 IZ povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů mají osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch. Dle odst. 2 cit. ust. dědici nebo právní nástupci osob uvedených v odstavci 1, na které přešlo dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů, mají povinnost vydat je do majetkové podstaty, a) jestliže jim v době, kdy toto plnění nabyli, musely být známy okolnosti, které odůvodňují právo dovolávat se neúčinnosti vůči osobám uvedeným v odstavci 1, nebo b) jde-li o osoby, které tvoří s dlužníkem koncern, anebo o osoby dlužníku blízké. Dle odst. 3 cit. ust. osoby, které vydaly dlužníkovu plnění z neúčinného právního úkonu do majetkové podstaty, se mohou po skončení insolvenčního řízení domáhat jeho vrácení, jen nebylo-li použito k uspokojení věřitelů nebo nebylo-li s ním nakládáno jiným zákonem povoleným způsobem. Dle odst. 4 cit. ust. bylo-li plnění z neúčinného právního úkonu vzájemné, vydá je insolvenční správce oprávněným osobám bez zbytečného odkladu poté, co tyto osoby vydaly dlužníkovu plnění z takového úkonu do

majetkové podstaty. Není-li plnění poskytnuté dlužníku těmito osobami v majetkové podstatě rozpoznatelné nebo se v ní nenachází, považuje se pohledávka, která těmto osobám poskytnutím plnění dlužníku vznikla, za přihlášenou pohledávku a uspokojí se stejně jako tyto pohledávky.

Dle ust. § 239 odst. 1 IZ ve znění do 31. prosince 2013 odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, a to odpůřčí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty; jde o incidenční spor. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůřčí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat. Dle odst. 2 cit. ust. rozhodne-li o tom věřitelský výbor, podá insolvenční správce odpůřčí žalobu vždy. Nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání odpůřčí žaloby a vedení incidenčního sporu, může insolvenční správce podmínit podání odpůřčí žaloby nebo další vedení incidenčního sporu tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu. Skončí-li incidenční spor úspěchem insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří zálohu poskytli, požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou. Dle odst. 3 cit. ust. insolvenční správce může podat odpůřčí žalobu ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. Nepodá-li ji v této lhůtě, odpůřčí nárok zanikne. Dle odst. 4 cit. ust. dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůřčí žalobě vyhověno. Vylučovací žaloba není přípustná.

Dle ust. § 239 odst. 1 IZ ve znění účinném od 1. ledna 2014 tj. ve znění tzv. revizní novely provedené z. č. 294/2013 Sb., odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, i když nejde o osobu s dispozičními oprávněními, a to odpůřčí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůřčí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat. Dle odst. 2 cit. ust. rozhodne-li o tom věřitelský výbor, podá insolvenční správce odpůřčí žalobu vždy. Nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání odpůřčí žaloby a vedení incidenčního sporu, může insolvenční správce podmínit podání odpůřčí žaloby nebo další vedení incidenčního sporu tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu. Skončí-li incidenční spor úspěchem insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří zálohu poskytli, požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou. Dle odst. 3

cit. ust. insolvenční správce může podat odpůrčí žalobu ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. Nepodá-li ji v této lhůtě, odpůrčí nárok zanikne. **Dle odst. 4 cit. ust. dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno. Tím není dotčeno právo insolvenčního správce v případě, že šlo o peněžitě plnění nebo že má jít o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůrčí žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkova právního úkonu i toto peněžitě plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Vylučovací žaloba není přípustná.**

Ústavní soud již mnohokrát judikoval, že jazykový výklad není jediným nástrojem k výkladu právní normy, z čehož plyne, že obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku; povinnost soudů nalézat právo neznamena pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad. Jinými slovy řečeno, soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy řešily s maximální mírou racionality. Jestliže interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, je na místě použít další výkladové metody, jako je metoda výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového (viz též např. nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 21/96, nález Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 19/98, či nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 814/06).

Důvodová zpráva k novele z. č. 182/2006 Sb., která byla provedena z. č. 294/2013 Sb., k novelizaci ust. § 239 odst. 4 IZ pouze kuse uvádí, že doplnění ust. § 239 odst. 4 IZ řeší v praxi soudů spornou otázku, zda odpůrčí žaloba může být vedle určení neúčinnosti dlužníkova právního úkonu spojena (u téhož soudu) s požadavkem na vydání (úhradu) příslušného peněžitě plnění. Nikterak se však již nevypořádává s otázkou, z jakého důvodu je dle novelizovaného ust. § 239 odst. 4 IZ insolvenčnímu správci výslovně umožněno v rámci podané odpůrčí žaloby uplatnit i peněžitě plnění (peněžitou náhradu plnění) a proč tomu tak není ohledně plnění nepeněžitě (obvykle vydání věci). A to přes to, že povinnost vydat dlužníkovo plnění do majetkové podstaty plynoucí z ust. § 237 IZ se zcela jednoznačně týká veškerého plnění. Není přitom pochyb, že nepeněžitě plnění, stejně jako plnění peněžitě, má

bezprostřední návaznost na odpůřčí žalobu jako takovou. Hodlal-li tedy zákonodárce novelou ust. § 239 odst. 4 IZ řešit do té doby spornou otázku, zda je v odpůřčí žalobě možno současně uplatnit též právo na vydání plnění z neúčinného právního úkonu, pak, byť je v uvedeném ustanovení výhradně zmíněno jen to, že takto lze postupovat u peněžitého plnění, racionálnímu výkladu ust. § 239 odst. 4 IZ ve znění účinném od 1. ledna 2014 odpovídá takový výklad, dle něhož je možno spolu s odpůřčí žalobou uplatnit též vydání plnění, které peněžitou povahu nemá. Vrchní soud v Praze se plně ztotožňuje s názorem publikovaným ve Velkém komentáři Insolvečního zákona, Sprinz P., Jirmásek T., Řeháček O., Vrba M., Zoubek H., a kol., Insolveční zákon, Komentář, 1. Vydání, Praha, C. H. Beck, 2019, str. 652, dle něhož by bylo v rozporu s principem racionálního zákonodárce, aby insolveční správce mohl žádat peněžité plnění resp. teoreticky i rovnocennou náhradu za plnění nepeněžité, ale nemohl by v rámci téhož řízení požadovat též plnění nepeněžité.

Vrchní soud v Praze si je vědom toho, že dříve zaujímal právní názor odlišný (viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. listopadu 2010, sp. zn. Ncp 2311/2010), nicméně s ohledem na další vývoj rozhodovací praxe jak insolvečních soudů, tak také Vrchního soudu v Olomouci (např. rozhodnutí sp. zn. 13 Cmo 4/2010), tento svůj názor revidoval. Vycházel přitom též z recentní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR (usnesení ze dne 31. října 2019, sp. zn. 29 ICdo 110/2019). V citovaném usnesení byla předmětem řízení jak samotná žaloba o neúčinnost právního úkonu, tak také žalobní požadavek na vydání nemovitostí, které byly předmětem tohoto neúčinného právního úkonu. Nejvyšší soud ČR přitom odmítl dovolání podané proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci, aniž by vznášel jakékoliv pochybnosti ohledně věcné příslušnosti insolvečního soudu ve vztahu k žalobnímu žádání týkajícímu se vydání nemovitostí, které byly předmětem neúčinného právního úkonu, do majetkové podstaty dlužníka.

Vrchní soud v Praze tedy změnil své původní stanovisko ohledně věcné nepříslušnosti insolvečních soudů k rozhodování o nároku na vydání nepeněžitého plnění do majetkové podstaty dlužníka a setrvává na názoru, že i k projednání této žaloby (ať již podané jako součást žaloby odpůřčí) či následně poté, kdy rozhodnutí o neúčinnosti právního úkonu nabude právní moci, jsou v prvním stupni ve smyslu ust. § 7a písm. b) IZ věcně příslušné krajské soudy jako soudy insolveční. Uložení povinnosti k vydání plnění (nejen peněžitého) totiž bezprostředně souvisí s hlavním řízením o neúčinnost právního úkonu, a je tak rovněž svou povahou incidenčním sporem ve smyslu ust. § 159 odst. 1 písm. d) IZ.

K tomu Vrchní soud v Praze považuje za vhodné dále doplnit, že obdobný výklad zaujal Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 27. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, ohledně možnosti uplatnit v rámci s odpůřčí žaloby současně i nárok na vydání peněžitého plnění, které na podkladě neúčinného právního úkonu ušlo z majetku dlužníka, a to v době, kdy aplikované znění ust. § 239 IZ (účinné před novelou IZ provedenou z. č. z. č. 294/2013 Sb.) ani takovou možnost výslovně nepředvíдалo. Tento výklad pak neshledal nesprávným ani Ústavní soud ČR (viz např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. prosince 2016, sp. zn. III. ÚS 3355/2016).

Vrchní soud v Praze proto uzavřel, že stejně, jako je dle ust. § 239 odst. 4 IZ zákonem aprobovaným právem insolvenčního správce uplatňovat v rámci odpůřčí žaloby peněžité plnění či peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, které neúčinným právním úkonem z majetku dlužníka ušlo, má insolvenční správce takové právo i ohledně plnění, které má povahu plnění nepeněžitého. I k projednání tohoto žalobního požadavku je pak věcně příslušným insolvenční soud.

Z uvedených důvodů tedy Vrchní soud v Praze rozhodl, že k projednání a rozhodnutí této věci jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy.

Usnesením o věcné příslušnosti jsou účastníci řízení a soudy vázáni (§ 104a odst. 7 o. s. ř.).

P o u č e n í: proti tomuto usnesení není odvolání ani dovolání přípustné.

V Praze 17. září 2020

JUDr. František Kučera
předseda senátu